

TEKST JUSTUS HOUTHUESEN

The Great Liao

Tot half oktober is in het Drents Museum in Assen een tentoonstelling over de Great Liao te zien, één van de spraakmakende tentoonstellingen van dit museum. De expositie laat een ruime hoeveelheid objecten van deze cultuur zien.

Vermoedelijk vanaf de 4e eeuw na Chr. leefde in de Chinese provincie Liaoting, ten noordwesten van het Koreaanse schiereiland het nomadenvolk de Khitan. Van dit volk zijn amper geschreven bronnen bekend en vrijwel alles wat er voor 1950 over hen bekend was, komt uit de Chinese geschiedschrijving, de Liaoshi. Het schrijven hiervan is pas in

1. Wandschilderingen in de hoofdruimte van het graf waarin Zhang Shiqing in 1116 is bijgezet. Het is het in 1975 in ongeschonden staat gevonden graf van een tot de zuidelijke elite behorende Han-Chinees. Het graf ligt met nog zeven andere graven van de Zhang familie in de zuidelijke provincie Hebei (zie kaart op pagina 29)

2. Kommetje van agaath. Agaath is moeilijk te bewerken, daarom kostbaar en alleen voor de elite weggelegd. Foto Instituut voor Cultureel Erfgoed en Archeologie van Binnen- Mongolië, Hohhot

1344 gebeurd en daardoor uiteraard niet zeer betrouwbaar. Bovendien is het opgetekend vanuit de negatieve perceptie van de Chinezen over de Khitan.

Abaoji

Bij de Khitan, een van jacht en veehouderij levend ruitervolk, werd in 907 na Chr. een jong en gezaghebbend man, Abaoji, tot leider gekozen, die het tot dan toe gebruikelijke systeem van 3-jaarlijkse verkiezing van een leider aan zijn laars lapte en tot zijn dood in 926 de macht naar zich toetrok. Hij breidde zijn invloedssfeer sterk uit, niet alleen naar het 'lege' noorden tot ver ten noorden van de Amur-rivier, maar ook naar het westen, het huidige Mongolië en het nu Russische

De groengele kleur geeft het rijk van 'the Great Liao' aan, ten tijde van de maximale expansie.

gebied ten noorden daarvan. Bovendien ondernam hij een groot aantal veroverings- annex plundertochten naar Chinees grondgebied, hierbij profiterend van het feit dat de Tangdynastie juist ten onder was gegaan. Pas na de val van de Mongoolse Yuandynastie in 1368 kwam er een eind aan de Khitan overheersing van grote delen van China. Bij hun rooftochten maakten de Khitan niet alleen vee en kostbaarheden buit, maar ook werden grote aantallen ambachtslieden naar het noorden gevoerd.

De hoofdstad Shangjing

De macht van Abaoji culmineerde in zijn zelfbenoeming als keizer en als zodanig liet hij de keizerlijke hoofdstad Shangjing bouwen in Binnen-Mongolië. Het was het bestuurlijk centrum van het rijk en behalve tempels en kantoren stonden er ook paleizen. Maar in plaats van daarin zijn intrek te nemen verbleef de keizer met zijn hofhouding in de

3

4

3. Rood aardewerk schotel met witte sliplaag en glazuur uit Chifeng, 900-1100 na Chr. Museum van Binnen-Mongolië, Hohhot. Foto Justus Houthuesen

4. Verguld zilveren dekselschaal. Collectie Instituut voor Cultureel Erfgoed en Archeologie van Binnen-Mongolië, Hohhot

klassieke Mongoolse nomaden tent (yurt) en trok met zijn karavaan van kamelen (de echte, met 2 bulten!) en ossenkarren van plaats naar plaats.

The Great Liao

Na de dood van Abaoji kwam zijn zoon aan de macht die de titel Taizong aannam, de expansie van het rijk voortzette en in 938 zelfs de zestien prefecturen, een 'klein' gebied rond Yanjing (het huidige Beijing) veroverde en ook nog chinees gebied ten zuiden hiervan. Vanaf dat moment nam hij de dynastieke titel Great Liao aan voor het Khitanbeleid.

De nomadische Khitan elite verbleef in de noordelijke steppegebieden. De veroverde zuidelijke streken werden bewoond door sedentaire boerenbevolking. In de loop der tijden trad er een scheiding op tussen deze gebieden, zowel bestuurlijk als in schrift, kleding en gebruiken. De zuidelijke elite zag de Khitan als ongeciviliseerd en barbaars.

De gekleurde geschiedschrijving over de Khitan is aanzienlijk genuanceerd door bestudering van opgegraven stadsresten en vondsten uit graven. In het oorspronkelijke leefgebied zijn wel 20.000 locaties bekend van ruïnes en graven. Duizenden graven zijn geplunderd en vooral de laatste decennia vindt er een enorme vernietiging van archeologische sites plaats. Dit komt ondermeer doordat veel nomaden zich settelen en stenen van stadsmuren, ruïnes en graven gebruiken voor eigen bouwsels.

Nieuwe vondsten

Af en toe wordt er een ongeschonden graf gevonden. Zo werd in 1986 het nog niet geplunderde graf van prinses Chen en haar echtgenoot Xiao Shaoju uit 1018 aangetroffen. Het is een zeer rijk graf en de in dit graf gedane vondsten en vooral de wandschilderingen hebben het inzicht in de levenswijze en gewoonten van de Khitan-elite sterk vergroot. Men weet nu hoe men zich kleepte, hoe de tempels eruit zagen, dat men jaagde met pijl en boog met behulp van valken en adelaars en de belangrijke rol die paarden speelden in hun leven. Naast het paard waren dieren als ossen, yaks en kamelen van groot belang in het dagelijks leven.

Om de tocht van de overledene naar het hiernamaals mogelijk te maken werden in het graf attributen als zadels, halsters, stijgbeugels, rijlaarzen, leren gordels met hengsels voor het meevoeren van messen, tondeldozen, alsmede pijl en boog en armbeschermers voor de jacht met roofvogels meegegeven. Allerlei gebruiksvoorwerpen die heden ten dage nog in gebruik zijn in Noord-China en Mongolië heeft men in graven

5. Halsnoer van barnsteen en bergkristal. Het langgerekte en het hartvormige gouden bedeltje zijn typerend voor de klederdracht van de Khitan. 942 Na Chr. Foto Justus Houthuesen

6. Een Boeddhistische heilige (h.45 cm) in een klassieke boeddhistische houding (lalitasana). Collectie Inner Mongolian Museum, Hohhot

teruggevonden, zoals meubels en aardewerk.

Van de zuidelijke sedentaire Chinezen namen de Khitan de gewoonte over hun steden te ommuren. Ook het bakken van keramiek bij hoge temperatuur, reeds lang een traditie in Centraal- en Zuid-China, namen ze van de Chinezen over. In de graven vindt men naast objecten die te maken hebben met hun nomadisch leven ook keramische grafgiften.

Voor de gewone sterveling was crematie of bijzetting in een graf niet weggelegd. Het nagenoeg ontbreken van bomen en de bevroren bodem noopte de Khitan hun overledenen in de steppe achter te laten en te gunnen aan aaseters.

In andere gebieden van het immense rijk, bijvoorbeeld in het taiga-gebied met veel bomen, ging het heel anders toe. Doordat men de urnen met de as van overledenen soms de vorm van een nomadentent gaf, weet men dat de yurts uit die tijd nagenoeg identiek zijn aan de yurts die tot op heden alom in gebruik zijn.

Chineze invloed

Wat de Khitan-elite betreft, merkt men aan de graven uit de latere periode van het Liao-rijk dat zij steeds meer gebruiken van de Chinezen gingen overnemen, onder andere de muurschilderingen in de graven (zie afbeelding 1). Zelfs na de val van het Liao-rijk verraadden de Khitangraven nog zeer lang de Chinese invloed.

De getoonde grafgiften en andere voorwerpen geven een goed beeld van de cultuur van een volk dat, ondanks zijn nomadische levenswijze, een enorm imperium heeft opgebouwd.

houthuesen.hulshoff@gmail.com